

55 (04/2022)

EMORIA

PAMIĘĆ • HISTORIA • EDUKACJA

OSTATNIE DEPORTACJE PODCZAS HOLOKAUSTU WYSTAWA ONLINE YAD VASHEM

PROJEKT MUZEUM
STUTTHOF:
"DIESE STADT IST
JUDENFREI"

WALKA Z
ANTYSEMITYZMEM
OD DREYFUSA
PO DZIŚ
DZISIEJSZY

LOKALNA
HISTORIA W
POWIEŚCIACH
GRAFICZNYCH

III EDYCJA
PROJEKTU
"ŁĄCZYŁA NAS
NIEPODLEGŁA" W
MUZEUM
AUSCHWITZ

SPIS TREŚCI

WYTYCZNE: JAK SZUKAĆ DOKUMENTÓW
DO PROWADZENIA BADAŃ NAD HOLOKAUSTEM,
DZIAŁAŃ EDUKACYJNYCH ORAZ
UPAMIĘTNIAJĄCYCH

OSTATNIE DEPORTACJE
PODCZAS HOLOKAUSTU.
WYSTAWA ONLINE YAD VASHEM

PROJEKT MUZEUM STUTTHOF
„DIESE STADT IST JUDENFREI ”

**WALKA Z ANTYSEMITYZMEM OD DREYFUSA PO
DZIEŃ DZISIEJSZY – NOWA WYSTAWA W
WIENER HOLOCAUST LIBRARY**

OPOWIEŚCI Z CZASÓW HOLOKAUSTU:
LOKALNA HISTORIA
PRZEDSTAWIONA W POWIEŚCIACH GRAFICZNYCH

III EDYCJA PROJEKTU EDUKACYJNEGO
„ŁĄCZYŁA ICH NIEPODLEGŁA.
OBYWATELE II RZECZPOSPOLITEJ
W KL AUSCHWITZ”

Zachęcam wszystkich do współpracy z nami. Prosimy o informacje i sygnały o wydarzeniach, projektach, publikacjach, wystawach, konferencjach czy badaniach, o których powinni dowiedzieć się nasi czytelnicy.

Nasz e-mail: memoria@auschwitz.org

Będziemy wdzięczni za promowanie miesięcznika w mediach społecznościowych.

Paweł Sawicki, Redaktor Naczelny

Wszystkie wydania: memoria.auschwitz.org

WYTYCZNE: JAK SZUKAĆ DOKUMENTÓW DO PROWADZENIA BADAŃ NAD HOLOKAUSTEM, DZIAŁAŃ EDUKACYJNYCH ORAZ UPAMIĘTNIAJĄCYCH

Dostęp do materiałów odnoszących się do Holokaustu pomaga społecznościom otwarcie i dokładnie rozliczać się z przeszłości. Europejska Infrastruktura Badań nad Zagładą (EHRI) łączy źródła, instytucje i ludzi, co ułatwia działanie w obliczu fragmentarycznego charakteru dostępnych źródeł.

Międzynarodowy Sojusz Upamiętnienia Holokaustu (IHRA) opublikował dokument *Guidelines for Identifying Relevant Documentation for Holocaust Research, Education and Remembrance* (Wytyczne, jak szukać dokumentów do prowadzenia badań nad Holokaustem, działań edukacyjnych oraz upamiętniających).

Wymazywanie wszelkich śladów

Formuła wolnego dostępu umożliwia naukowcom oraz osobom prywatnym wyszukiwanie oraz wykorzystywanie dokumentów związanych z tematyką Holokaustu do celów upamiętnienia, edukacji oraz prowadzenia badań. W ten sposób świat nie zapomni tamtych wydarzeń.

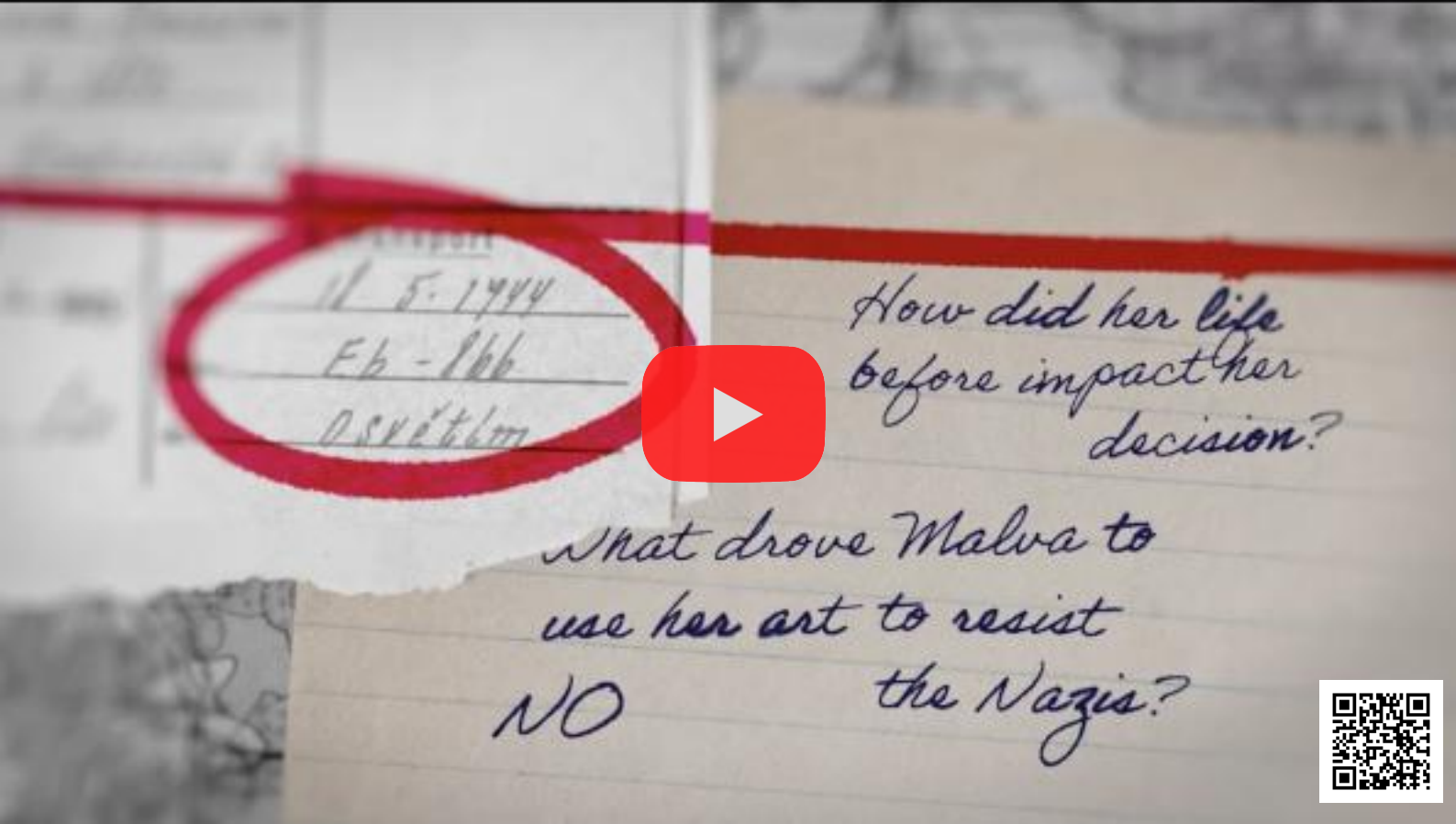
Naziści oraz ich poplecznicy nie tylko mordowali Żydów, Romów, przeciwników politycznych oraz inne grupy społeczne; mieli oni na celu także zatarcie wszelkich śladów ich istnienia. Dlatego tak cenne są wszelkie dokumenty odnoszące się do życia sprzed Holokaustu, z okresu jego trwania oraz z czasów, które nastąpiły później.

Identyfikowanie materiałów odnoszących się do Holokaustu

Wytyczne Sojuszu IHRA odnoszą się do głównej przeszkody w dostępie do materiałów na temat Holokaustu, jaką jest brak ujednoliconej, ogólnodostępnej oraz nadążającej za upływem czasu metody identyfikacji. Na chwilę obecną każde archiwum oraz każdy kraj mają możliwość przyjęcia własnej polityki względem dostępu do tego rodzaju materiałów.

Często ustalane są wąskie kryteria techniczne, według których źródła odnoszące się do Holokaustu to materiały z lat 1933-1945 przechowywane w archiwach na terenie Europy. Wskutek takiego zawężenia naukowcy mogą nieustannie tracić dostęp do źródeł o wartości istotnej z punktu widzenia studiów nad Holokaustem.

Ponadto ciągłym zmianom podlegają pytania, jakie badacze stawiają w kontekście Holokaustu oraz metody, jakimi posługują się w celu uzyskiwania odpowiedzi. Dlatego też niezbędne jest stworzenie elastycznego oraz ogólnodostępnego rozwiązania, które ułatwiłoby definiowanie oraz identyfikację źródeł odnoszących się do Holokaustu.

Zasady dotyczące prywatności

Narzędzie to zostało opracowane przez ekspertów IHRA we współpracy z kierownikami poszczególnych archiwów, a więc osobami znającymi dane zbiory lepiej niż ktokolwiek inny, oraz z liderami krajowych i międzynarodowych sieci systemów archiwizujących, wśród których znajdują się także działacze EHRI. Wytyczne zapewniają ujednolicone podejście do poszukiwań odpowiednich dokumentów dla celów prowadzenia badań nad Holocaustem, upamiętnienia oraz edukacji, w ten sposób wspierając archiwa oraz inne instytucje w przeprowadzaniu oceny zbiorów oraz umożliwiając dostęp do odpowiednich źródeł. Także sami pracownicy archiwów uzyskują

narzędzia, dzięki którym właściwie stosują w odniesieniu do dokumentów związanych z Holocaustem na przykład zasady dotyczące prywatności zapisane w RODO.

Udostępnij narzędzie

Zapewnienie pełnego i wolnego dostępu do materiałów związanych z epoką Holocaustu nie jest niszczeniem. Jest ono niezbędne dla zapewnienia pamięci o tamtych czasach. Podziel się wiedzą o tym narzędziu w ramach własnej sieci kontaktów i sprawdź, jak ułatwi Ci ono właściwą identyfikację źródeł. Wytyczne oraz wszelkie informacje promujące wolny dostęp do materiałów związanych z Holocaustem dostępne są na stronie internetowej Sojuszu IHRA.

**IHRA Guidelines
for Identifying
Relevant
Documentation
for Holocaust
Research,
Education and
Remembrance**

INTERNATIONAL
**HOLOCAUST
REMEMBRANCE**
ALLIANCE

OSTATNIE DEPORTACJE PODCZAS HOLOKAUSTU WYSTAWA ONLINE

Transporty zagłady: deportacje Żydów podczas Holokaustu to główny temat Dnia Pamięci Ofiar Holokaustu w 2022 roku. Losom ostatnich deportowanych poświęcona jest nowa lekcja online stworzona przez Instytut Yad Vashem.

Podążając za wytycznymi „Ostatecznego Rozwiązania”, Niemcy oraz ich poplecznicy zmusili miliony Żydów do opuszczenia swoich domów i deportowali ich na śmierć.

Drobiazgowo zaplanowana operacja stała się wydarzeniem historycznym, wskutek którego całe historycznie ugruntowane społeczności żydowskie zniknęły z okupowanych przez Niemcy terenów. Wielu Żydów zesłano wprost do centrów zagłady, podczas gdy innych najpierw zamknięto w gettach oraz obozach przejściowych. W ten sposób bydlęce wagony kolejowe, główne nazistowskie narzędzie deportacji, stały się jednym z najbardziej charakterystycznych symboli Holokaustu. Kolej, pierwotnie symbol postępu, globalizacji oraz myśli technologicznej w XIX i XX wieku, stała się symbolem zejścia ludzkich wartości w otchłań hurtowego masowego mordu zakrojonego na niespotykaną nigdy wcześniej skalę.

Już przed latem 1944 roku upadek nazistowskich Niemiec wydawał się nieunikniony. Mimo że armia niemiecka ponosiła porażkę za porażką, machina eksterminacji wciąż pracowała na pełnych obrotach. Choć niektóre części Europy zostały już wyzwolone, na terenach pozostających pod wpływem Niemiec wciąż miały miejsce deportacje Żydów. Prezentowana wystawa przedstawia historię tych Żydów, których deportacje dotknęły w ostatnich miesiącach wojny – od czerwca 1944 do kwietnia 1945. Ładowano ich do wagonów towarowych, a następnie deportowano do Auschwitz oraz obozów na terenie Niemiec, czasem na kilka dni przed dotarciem tam wojsk wyzwoleńczych.

Historie opowiadane są w oparciu o materiały pochodzące z Archiwów Instytutu Yad Vashem oraz różnego rodzaju zbiory: dokumenty osobiste, świadectwa, zdjęcia, prace artystyczne, tzw. Strony Świadectwa (Pages of Testimony), dzienniki itp. Szczegóły deportacji oraz ich trasy przedstawiono w ramach internetowego projektu badawczego Instytutu Yad Vashem "Transports to Extinction" (Transporty zagłady).

Jedna z opowiedzianych historii to losy rodziny Benkel z Łodzi.

30 sierpnia 1944 roku z getta w Litzmannstadt wyruszył pociąg w kierunku Auschwitz. Wśród pasażerów znalazł się również Haim Rumkowski, przewodniczący Judenratu wraz z rodziną oraz niektórymi członkami starszyny getta. W pociągu jechał także Avraham Benkel oraz jego czternastoletni syn.

W 1928 roku Hinda Hillman i Avraham Benkel pobrali się w Turku w Polsce. Po ślubie przeprowadzili się do Łodzi. Avraham wiódł dostatnie życie pracując w branży tekstylnej, wspierając swoją owdowiałą matkę oraz braci i siostry, którzy pozostali w Turku. Shmuel, syn Hindy i Avrahama, urodził się w 1930 roku, a dwa lata później na świat przyszedł jeszcze jeden chłopiec, Israel-Meir. 1 września 1939 roku Niemcy zaatakowały Polskę, a miasto Łódź zostało zajęte około tydzień później. W 1940 roku na jego terenie utworzono getto. Rodzina Benkel opuściła swój dom i przeniosła się do pokoju w getcie, gdzie Avraham zarządzał zakładem futrzarskim działającym na potrzeby armii niemieckiej. Hinda zachorowała i zmarła w getcie w 1942 roku. Dwa miesiące

Israel-Meir został pojmany w trakcie "Sperre" Aktion. W tym samym czasie Avraham stał w kolejce po ziemniaki.

Avraham i Shmuel znaleźli się wraz z Rumkowskim w ostatnim pociągu zmierzającym do Auschwitz.

Avraham następująco opisał przyjazd do Auschwitz:

Byłem z Rumkowskim w tym samym pociągu i mój syn był ze mną. Niemcy zwrócili się do nas i powiedzieli, że Niemcech też otworzą zakład futrzarski i że będziemy w nim pracować tak samo, jak tu. Później okazało się, że nie było to prawdą i że wieźli nas do Auschwitz, nie do Niemiec... Gdy tylko dojechalismy do Auschwitz usłyszeliśmy od Żydów wyładowujących nas z wagonów, że tutaj ludzi wysyła się do krematoriów. Ci, którzy wciąż byli w stanie pracować mieli jakąś szansę na przeżycie, ale ci, którzy nie mogli pracować, albo dzieci, ich czekała śmierć... rozdzielono mnie z synem... Widziałem, jak

rozdzielono mnie z synem... Widziałem, jak stał po drugiej stronie i machał do mnie. Odmachałem. Już nigdy więcej go nie zobaczyłem.

Rumkowski stał po tej samej stronie, co ja. Podszedł do Niemca i pokazał mu kartkę, którą trzymał w dłoni. List, który dostał od Biebowa. Niemiec przykazał mu usiąść z boku... Za Rumkowskim stała jego żona, jej rodzice, bracia i bratowe, powiedzieli im, żeby usiedli z boku... Zabrali nas do miejsca, którym zarządzał Moshe Hassid, jeden z łódzkich typów spod ciemnej gwiazdy... Powiedział nam, że naszego Rumkowskiego już zabrali do krematorium.

Po kilku tygodniach spędzonych w Auschwitz-Birkenau na kwarantannie Avraham został przetransportowany do obozu pracy Kaltwasser na Dolnym Śląsku. Stamtąd przebył drogę przez kilka różnych obozów, aż w końcu doczekał wyzwolenia przez Armię Czerwoną 7 maja 1945 w Theresienstadt.

PROJEKT

„DIESE STADT IST JUDENFREI “

Dobiega końca realizacja projektu „Diese Stadt ist Judenfrei – Zagłada polskich Żydów na Pomorzu”. Przedsięwzięcie finansowane jest z środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu „Kultura inspirująca”. Projekt, którego beneficjentem jest Muzeum Stutthof w Sztutowie realizowany jest w partnerstwie z instytutem Polskim w Tel Awiwie oraz izraelskimi placówkami muzealnymi: Yad Mordechai oraz Mashmout Center.

W jego efekcie powstały: wielkoformatowa wystawa, album, film dokumentalny oraz folder, które mają na celu przybliżenie historii Zagłady pomorskich Żydów.

Realizacji głównych przedsięwzięć towarzyszyły wizyty studyjne. W styczniu Muzeum Stutthof w Sztutowie odwiedzili partnerzy projektu, przedstawiciele Muzeum Yad Mordechai oraz Instytutu Polskiego w Tel Awiwie. Była to wyjątkowa okazja do wymiany doświadczeń oraz rozmów o współpracy na płaszczyźnie edukacyjnej oraz wystawienniczej.

Natomiast 1 marca 2022 r. otwarta została w Muzeum Yad Mordechai wystawa „Diese Stadt ist Judenfrei” – Zagłada polskich Żydów na Pomorzu”. Jej autorami są polscy i izraelscy historycy. Wśród nich znajdują się także pracownicy Muzeum Stutthof w Sztutowie: prof. Bogdan Chrzanowski i dr Danuta Drywa. W uroczystym otwarciu wystawy uczestniczyła delegacja naszego Muzeum, na czele z dyrektorem Piotrem Tarnowskim.

Wizycie w Izraelu towarzyszyły także liczne spotkania i rozmowy m.in. w Instytucie Polskim w Tel Awiwie, czy też Instytucie Yad Vashem w Jerozolimie. Były one okazją do opowiedzenia historii KL Stutthof i losów jego więźniów odbiorcom w Izraelu. Czas ten

wykorzystany został również na zaprezentowanie działalności muzealnej, ze szczególnym uwzględnieniem płaszczyzny edukacyjnej.

W połowie marca ukazała się trójjęzyczna, bogato ilustrowana publikacja w języku polskim, angielskim i hebrajskim zatytułowana „Diese Stadt ist Judenfrei” – Zagłada polskich Żydów na Pomorzu”. Stanowi ona uzupełnienie wystawy i jest próbą ukazania tego zagadnienia w sposób kompleksowy.

Ostatnim etapem realizowanym w ramach projektu była wizyta w Muzeum Stutthof w Sztutowie przedstawicieli Ministerstwa Edukacji Izraela i najważniejszy instytucji muzealnych zajmujących się tematyką II wojny światowej oraz Holocaustu. W skład delegacji weszli m.in. pracownicy Instytutu Yad Vashem, Centrum Menachema Begina, Muzeum Bojowników Getta, Moreshet – Pomnik Mordechaja Anielewicza oraz Stowarzyszenia Przewodników Holocaustowych w Izraelu. W trakcie blisko tygodniowego pobytu delegacja zwiedziła Muzeum Stutthof w Sztutowie, Muzeum Katyńskie, Żydowski Instytut Historyczny, Muzeum II Wojny Światowej oraz Żuławski Park Historyczny. Ważnym punktem wizyty było spotkanie z członkami Żydowskiej Gminy Wyznaniowej w Gdańsku.

Czas trwania projektu był okresem intensywnej pracy nad rozwijaniem i pogłębianiem kontaktów pomiędzy polskimi a izraelskimi instytucjami. Muzeum Stutthof w Sztutowie, jako instytucja prowadząca projekt zyskała nowe doświadczenia oraz znalazła zrozumienie dla kierunku

wprowadzanych zmian. Przede wszystkim jednak pracownicy Muzeum spotkali przyjaciół, którzy podobnie patrzą na historię oraz rolę edukacji następnych pokoleń po odejściu pokolenia świadków historii.

WALKA Z ANTYSEMITYZMEM OD DREYFUSA PO DZIEŃ DZISIEJSZY – NOWA WYSTAWA W WIENER HOLOCAUST LIBRARY W LONDYNIE

Nowa wystawa Biblioteki The Wiener Holocaust Library *Fighting Antisemitism from Dreyfus to Today* (Walka z antysemityzmem od Dreyfusa po dzień dzisiejszy) została stworzona częściowo jako odpowiedź na niepokojące tendencje antysemickie w obecnym świecie, w tym coraz częstsze w ostatnich latach prześladowania Żydów oraz rozpowszechnianie w Internecie teorii spiskowych podczas pandemii COVID-19.

Organizacja charytatywna The Community Security Trust (CST) opublikowała w lutym 2022 raport o zachowaniach antysemickich Antisemitic Incidents Report 2021. Przywołuje on 2 255 incydentów o charakterze antysemickim zarejestrowanych w 2021 w całej Wielkiej Brytanii. To niechlubny roczny rekord w całej historii prowadzenia raportu oraz wzrost aż o 34% w porównaniu z rokiem 2020. Antysemityzm wciąż stanowi niezwykle realne zagrożenie dla społeczności żydowskiej Wielkiej Brytanii, Europy i całego świata.

Ta niezwykle ważna wystawa przedstawia historię walki przeciwko antysemityzmowi podejmowanej na przestrzeni ostatniego stulecia we Francji, Wielkiej Brytanii oraz Niemczech. Za pośrednictwem unikalnych i nieprezentowanych dotąd dokumentów wchodzących w skład archiwów Biblioteki oraz poruszających fotografii CST poznajemy historie konkretnych osób i organizacji, które poświęciły się walce z antysemityzmem oraz podejmowanych w tym celu

kampanii od czasów afery Dreyfusa we Francji w latach 90.XIX wieku.

Wystawa ta rzuca światło na różne strategie, jakie przyjmowano podczas walki z antysemityzmem w ciągu co najmniej ostatnich stu lat, począwszy od publikowania pamfletów obalających antysemickie założenia, poprzez zbieranie dowodów na antysemicką działalność jednostek, aż po walki uliczne oraz przenikanie do szeregów ugrupowań faszystowskich.

Biblioteka przyjmuje sobie za cel wspieranie działalności edukacyjnej w zakresie historii antysemityzmu oraz inspirowanie zwiedzających z wykorzystaniem historii znanych działaczy opowiadających się przeciwko nastrojom antysemickim. Wyciągając lekcję z przeszłości możemy lepiej identyfikować przypadki zachowań antysemickich oraz opowiadać się przeciwko nim.

STOP THEM

NOW

GERMAN MASS-MURDER OF JEWS IN POLAND

1^d

With a Foreword by Lord Wedgwood

OPOWIEŚCI Z CZASÓW HOLOKAUSTU: LOKALNA HISTORIA PRZEDSTAWIONA W POWIEŚCIACH GRAFICZNYCH

Partner EHRI, rumuński Narodowy Instytut Studiów nad Holokaustem Elie Wiesela, organizuje innowacyjny projekt mający na celu edukację oraz upamiętnienie Holokaustu, w ramach którego zachęca się młodzież oraz lokalnych mieszkańców do odkrywania historii społeczności, w których żyją.

Na sześciu plenerowych wystawach prezentowane są powieści graficzne. Ich autorzy to pracownicy Instytutu Elie Wiesela, którzy we współpracy z licealistami z miast, w których wystawy są prezentowane, opowiadają o Żydach oraz Romach, którzy ponad osiem dekad temu żyli w tamtych okolicach i rysują tło historyczne tamtych dni.

„Opowieści z czasów Holokaustu. Historie lokalne” to projekt spinający klamrą działania upamiętniające Holokaust w Rumunii, który podkreśla ich lokalny charakter oraz promuje świadomość tamtych wydarzeń wśród przedstawicieli tamtejszych społeczności. Projekt pokazuje, iż Holokaust nie toczył się w odległej przestrzeni, lecz był nacechowany lokalnie, jako że zarówno ofiary, jak i zbrodniarze wykonujący na nich wyroki chodzili tymi samymi ulicami miast, w których organizowane są wystawy. Ich życie naznaczyło więc lokalną historię i należy zdawać sobie z tego sprawę. Upamiętnienie na poziomie lokalnym staje się aktywnym procesem, tworząc poczucie więzi z ofiarami, promując empatię i solidarność.

Projekt oferuje także narzędzia podkreślające zróżnicowane pochodzenie ofiar Holokaustu oraz pokazuje, jak wiele było odstępów dyskryminacji i eksterminacji pod rumuńskimi rządami. W ten sposób tematy ilustracji odwołują się do Holokaustu w jego lokalnych ramach, przedstawiając kategorie ofiar (Żydzi i Romowie) oraz kategorie wydarzeń (praca

przymusowa, deportacje na tereny Transnistrii, pogromy, godzina policyjna, konfiskata mienia, lokalne obozy).

Rola i związki między edukacją a upamiętnieniem Holokaustu w Rumunii

Wspieranie demokratycznego społeczeństwa, w którym solidarność, różnorodność oraz dialog międzykulturowy stanowią kluczowe wartości, opiera się na świadomości przeszłych zdarzeń oraz wiedzy na temat historii społeczności, w której żyjemy. Kluczową rolę odgrywa tu ciągłe upamiętnienie, które można wspierać poprzez nieustanną działalność informacyjną, a także formalne oraz nieformalne działania edukacyjne na różnych poziomach.

We współczesnej Rumunii Holokaust prowadzony pod rumuńskimi rządami wciąż stanowi pomijany temat. Narodowy sondaż przeprowadzony przez Instytut Elie Wiesela pokazuje, iż znaczna część respondentów (65%) wciąż przypisuje Niemcom główną odpowiedzialność za Holokaust, jaki dokonał się pod rumuńskimi rządami. Może to wynikać z kilku kwestii: z milczenia, jakim temat ten był owiany w czasach komunistycznych oraz z wielowymiarowego charakteru rumuńskiego Holokaustu. Widać więc wyraźnie, jak ważne jest prowadzenie regularnych działań informacyjnych i edukacyjnych w zakresie Holokaustu skoncentrowane na lokalnej specyfice tamtych wydarzeń.

Instytut Elie Wiesela aktywnie promuje działania na rzecz upamiętnienia Holokaustu oraz inwestuje w edukację w tym zakresie, odpowiadając na istniejące potrzeby na przykład w formie wystawy powieści graficznych. Projekt ten przedstawia lokalną historię Holokaustu w powiązaniu z rasistowskimi i ksenofobicznymi postawami rumuńskich władz tamtej epoki. W ten sposób wystawy podkreślają, jak niebezpieczne są uprzedzenia, odczłowieczenie oraz nietolerancja oraz w jaki sposób podsycają one zbrodnie przeciwko ludzkości. Za ich pośrednictwem zachęca się określone grupy obywateli do przyjęcia postawy większej wrażliwości w stosunku do zagrożeń, jakie niesie stereotypowanie oraz wykluczenie społeczne; w ramach projektu przeszłość łączy się z problemami, które wciąż pozostają obecne we współczesnym społeczeństwie Rumunii.

Jak to działa?

Cały proces rozpoczynają interaktywne warsztaty ze studentami oraz edukatorami, podczas których przedstawiana jest historia Holokaustu w Rumunii oraz jej lokalne aspekty. Narracja opiera się na dokumentach przedstawiających mikrohistorie poszczególnych osób oraz społeczności z sześciu regionów (Bacău, Suceava, Galați, Vrancea, Dolj, Argeș) opracowanych z wykorzystaniem pierwotnych źródeł, które kreślą motyw przewodni wystaw. Następnie profesjonalni artyści tworzą ilustracje. W ten sposób studenci i edukatorzy nie są jedynie biernymi widzami, ale stają się twórcami, a ich praca zostaje wystawiona na widok publiczny. Tworzenie treści przez samych użytkowników promuje zaangażowanie, ciekawość oraz przyczynia się do lepszego zrozumienia tematu. Wybrany format powieści graficznej również odpowiada potrzebom oraz zainteresowaniom

POVESTIRI DIN HOLOCAUST. VRANCEA

În anii 1930, România avea **756.930 cetățeni evrei**. În ianuarie 1938, guvernul Goga-Cuza a promulgat Decretul-Lege nr. 169 în urma căruia un sfert din evreii români și-au pierdut cetățenia. Între septembrie 1940 – august 1944 conducătorul statului român a fost Ion Antonescu. După septembrie 1940, evreii sunt excluși din Armată, din Barou, din Colegiul medicilor, din teatrele naționale etc. Elevii, studenții și profesorii evrei sunt excluși din școlile publice și mutați în școlile comunității evreiești. Până la 31 decembrie 1941, angajații evrei din economie au fost concediați. Evreii au fost evacuați din zonele rurale, iar proprietățile lor au fost expropriate și trecute în administrarea statului. Bărbații evrei au făcut muncă obligatorie, de multe ori în condiții foarte grele și departe de casă.

În 1941, au fost două evenimente de violență majoră: Pogromul din București (ianuarie, 125 de evrei uciși) și cel din Iași (iunie, aproximativ **13.000** de victime).

La 22 iunie 1941, România și Germania au atacat Uniunea Sovietică. Trupele au pătruns în Basarabia și Bucovina de Nord. Din primele zile, armata și jandarmeria au făcut masacre împotriva populației evreiești. Populația civilă a fost încurajată să acționeze împotriva vecinilor evrei. Documentele de arhivă arată că în 1941 între **45.000 - 60.000** de evrei au fost uciși în Basarabia și Bucovina de Nord. Cei care au scăpat au fost deportați în Transnistria.

Aproximativ **180.000** de evrei au fost deportați și ghețoiți, iar între 105.000 și 120.000 dintre aceștia au murit din cauza foametei, frigului sau a bolilor, precum și a execuțiilor în masă. În plus, între **115.000 și 180.000 evrei ucraineni** au fost uciși sub ocupație românească, cu precădere la Odessa și în districtele Golta și Berezovca.

În iunie - septembrie 1942 au fost deportați în Transnistria **25.000 de romi**, dintre care 11.000 au supraviețuit.

În mai - iunie 1944 aproximativ **132.000** evrei din Transilvania de Nord au fost deportați la Auschwitz de autoritățile maghiare, coordonate de Germania nazistă. Foarte puțini au fost cei care au supraviețuit.

Ion Antonescu și colaboratorii săi apropiați sunt principalii responsabili pentru Holocaustul din România. Mâna sa dreaptă a fost Mihai Antonescu. În 7 iulie 1941 acesta le spunea colegilor din guvern: „...eu sunt pentru migrația forțată a întregului element evreiesc din Basarabia și Bucovina, care trebuie azvârlit peste graniță[...] Imediat este indiferent dacă în istorie vom intra ca barbari”.

1 septembrie 1941
Către Mihai Antonescu
TELEGRAMĂ

“Te rog remediază și acest fapt. Toți evreii să fie readuși în lagăre, preferabil în cele din Basarabia, fiindcă de acolo îi voi împinge în Transnistria, imediat ce mă voi degaja de actualele griji”

6 septembrie 1941, ora 10.15, Ședința Consiliului de Miniștri condusă de mareșalul Ion Antonescu:

Mihai Antonescu
vicepreședintele Consiliului de Miniștri,
Ministerul Propagandei, Ministru
interimar de Externe

Radu Rosetti
Ministru Culturii și Culetorilor

g-ral C. Pantazi
subsecretar de stat
Ministerul Apărării

Mircea Vulcănescu
subsecretar de stat
Ministerul Finanțelor

g-ral C. Voiculescu
guvernatorul Basarabiei

Al. Otulescu
guvernator BNR

g-ral D. Popescu
(Ministru Alacerilor Interne)

Noi avem zeci de mii de jidani pe care am intenția să-i arunc în Rusia și care vor avea nevoie de ruble. Vom face deci o operațiune dublă: vom cumpăra ieftin rublele și le vom vinde scump.

După-amiază, duminică 29 iunie 1941, curtea Chesturii de Poliție din Iași, str. Vasile Alecsandri.

Avem ordin! Pe restul îi încolonăm și îi ducem la gară!

Curățăm orașul!

Pogromul de la Iași (28-30 iunie 1941) a avut loc la ordinul generalului Antonescu care a dorit curățarea orașului de populația evreiască. Patrulele formate din soldați români, poliști, gardieni publici, civili și soldați germani au pătruns în casele locuite de evrei. Convoaie întregi de evrei au pornit spre Chestura Poliției unde au fost bătuti, umiliți și uciși. Supraviețuitorii au fost duși la gară și înghesuiți în două trenuri cu vagoane de marfă: primul tren a plecat spre Călărași cu **2.530** de persoane, ajungând la destinație pe 6 iulie, cu mai puțini de 1000 de supraviețuitori; al doilea tren, încărcat cu **1.902** persoane la plecarea din Iași, a ajuns la Podu Iloaiei după 8 ore, cu 708 supraviețuitori.

Ordinul de exterminare a evreilor din Basarabia și Bucovina de Nord a fost dat de Ion Antonescu, fără vreo presiune din partea germanilor. La execuții au participat efective ale Armatei române și ale Jandarmeriei sprijinite uneori de Armata a 11-a germană și Einsatzgruppe D. Evreii au fost executați în propriile case, în clădiri publice sau în afara localităților de baștină. Uneori au fost obligați să își sape propriile morminte.

Pot să merg să mă joc cu Sura?

Armata română a cucerit Odessa în 16 octombrie 1941. La 22 octombrie, Comandamentul Diviziei 10 Infanterie, stabilit în fostul sediu NKVD, a sârît în aer. Au murit 46 de soldați și ofițeri români. Ion Antonescu a ordonat represalii severe și prin pietre și locuri publice au început să apară evrei spânzurați. Sub pază militară, un convoi interminabil de evrei a fost condus în localitatea Dalmic. Aici, în 9 magazine care au fost incendiate sau aruncate în aer, au fost omorâți aproximativ **22.000** de evrei. Alte mii de evrei au fost încolonați și au pornit pe jos de la Dalmic înspre Bogdanovca. În ianuarie 1942 s-a reluat deportarea evreilor din Odessa. Aproximativ **35.000** de evrei au fost duși cu trenuri la Berezovca. Cei care au supraviețuit condițiilor grele de pe drum au fost executați de unitățile de exterminare germane și de jandarmi români.

În toamna lui 1941, au început deportările evreilor din Basarabia și Bucovina. **180.000** de oameni au fost obligați să își părăsească locuințele, să își lase în urmă propria viață și să pornească către un loc necunoscut. Deportările au fost violente și mulți au murit sau au fost uciși pe drumul spre Transnistria.

Tot metalul prețios rămâne aici!

O comisie condusă de reprezentantul Băncii Naționale s-a asigurat că cei deportați nu trec dincolo de Nistru bani sau obiecte de valoare. Deportările au început pe 16 septembrie și au continuat până la finalul lunii decembrie. Un al doilea val de evrei deportați a sosit în Transnistria în vara lui 1942. În Transnistria au funcționat aproximativ 200 de ghetouri și lagăre. În toate, condițiile de viață au fost cumplite. Repatrierile au început la finalul lunii decembrie 1943 cu evreii deportați din Dorohoi.

adresatów projektu, a organizowanie wystaw na wolnym powietrzu ułatwia dostęp wszystkim zainteresowanym.

Więcej informacji

„Opowieści z czasów Holocaustu. Historie lokalne” to projekt stworzony w ramach

programu „Historia Lokalna” finansowanego przez EVZ Foundation i zorganizowanego przy wsparciu władz lokalnych oraz we współpracy z edukatorami i studentami z różnych miast w Rumunii. Rozpoczął się on jesienią 2021 roku dwoma wystawami w Bacău i Suceava prezentującymi historie

Atachi, 13 octombrie 1941

Unde...
suntem?

Domnule doctor! Cum a fost posibil să mă gonească din Suceava? M-am născut acolo acum 90 de ani. Am trăit și am muncit acolo. Am preluat magazinul tatălui meu și l-am condus cinstit vreme de 60 de ani. Am fost consilier imperial, consilier comunal, fruntaș al Comunității. Nu m-am certat niciodată cu nimeni și în tinerețe, ca și la bătrânețe, am fost iubit și stimat de toți. Trebuie să îmi promiți că vei adresa imediat un memoriu către toate autoritățile competente, în care să pomenesci tot ce ți-am spus acum și să ceri să fim trimiși înapoi, pentru că suntem doi oameni bătrâni. La Suceava avem pregătite și mormintele pentru amândoi. Nu trebuie decât adăugat pe piatră ziua morții. Să ne lase să murim acolo, sau dacă nu se poate la Suceava, să ne trimită la Fălticeni, orașul unde s-a născut soția mea și care a fost pentru noi totdeauna o a doua patrie. Nu mai doresc altceva decât să fim înmormântați în pământul patriei.

Șargorod, noiembrie 1941

Am avut noroc cu bătrâna Roza. Ne-a primit și pe noi și familia Rosenbaum. Tatăl meu nu a mai rezistat. A murit la trei zile după ce am ajuns aici.

Era de-un leat cu bătrânul Langer. El a murit la Atachi.

Evreii deportați din Suceava au ajuns inițial la Moghilev iar de aici s-au îndreptat către alte localități din Transnistria: Șargorod, Cogaigorod, Djurin, Murafa etc. Peste tot au trăit în ghetouri până în primăvara lui 1944.

Mai avem doar 4
cartofi. Ce-o să
facem?

Am vândut tot.
Dacă îmi mai dau și
bocancii, nu mai pot
ieși să caut
de lucru.

Foundation
EVZ
Remembrance
Responsibility
Future

lokalnych społeczności żydowskich oraz deportację do regionu Transnistria.

Niedawno, tj. 8 i 9 kwietnia odbył się wernisaż dwóch kolejnych wystaw, a do końca roku zostanie zaprezentowana jeszcze jedna wystawa.

Wystawy są także dostępne online.

Autorką artykułu jest Roxana Popa, Doradczyni PR rumuńskiego Narodowego Instytutu Studiów nad Holokaustem Elie Wiesela.

Zdjęcia: Rumuński Narodowy Instytut Studiów nad Holokaustem Elie Wiesela

III EDYCJA PROJEKTU EDUKACYJNEGO „ŁĄCZYŁA ICH NIEPODLEGŁA. OBYWATELE II RZECZPOSPOLITEJ W KL AUSCHWITZ”

16 maja w Międzynarodowym Centrum Edukacji o Auschwitz i Holokauście rusza III edycja projektu edukacyjnego „Łączyła ich Niepodległa. Obywatele II Rzeczypospolitej w KL Auschwitz”, skierowanego do młodzieży 8 klasy szkoły podstawowej oraz szkół ponadpodstawowych, jak również nauczycieli, wychowawców i edukatorów.

W ramach projektu zapraszamy młodzież do udziału w dniu studyjnym obejmującym prezentację wprowadzającą do tematyki projektu, zwiedzanie Miejsca Pamięci z przewodnikiem oraz warsztaty podsumowujące, podczas których uczestniczki i uczestnicy programu będą mieli możliwość zapoznania się z indywidualnymi losami osób więzionych w KL Auschwitz.

Możliwe są dwie formy udziału w projekcie – stacjonarna i zdalna. W przypadku zajęć realizowanych zdalnie, zwiedzanie zostanie zastąpione prezentacją Miejsca Pamięci poprzez zdjęcia panoramiczne.

Zajęcia poprowadzą edukatorki i edukatorzy Międzynarodowego Centrum Edukacji o Auschwitz i Holokauście.

Zgłoszenia i pytania można przesyłać do kierujących projektem:

Nataliia Tkachenko Katarzyna Odrzywołek

Zgłoszenia należy wysyłać drogą mailową co najmniej z dwutygodniowym wyprzedzeniem na jeden ze wskazanych powyżej adresów mailowych. Potwierdzeniem przyjęcia rezerwacji jest otrzymanie karty wstępu do Muzeum.

Projekt będzie trwał od maja do grudnia 2022 roku z przerwą na ferie letnie, a podsumuje go konferencja dla nauczycieli i edukatorów – opiekunów grup, które wzięły udział w wizytach studyjnych. Będzie ona okazją do wymiany doświadczeń, wniosków i uwag dotyczących organizacji wyjazdów do miejsc pamięci jako uzupełnienia istniejących programów nauczania w szkole.

Głównym celem projektu jest przybliżenie młodzieży znaczenia procesu odzyskania niepodległości i odbudowy państwowości polskiej, tragicznie przerwanej wybuchem II wojny światowej. Istotną rolę odgrywa tu pamięć o indywidualnych losach obywateli II Rzeczypospolitej osadzonych w niemieckim nazistowskim obozie koncentracyjnym i zagłady KL Auschwitz, która skłania do refleksji nad takimi pojęciami jak wolność, solidarność, poszanowanie praw i godności człowieka w obliczu okupacji i niewoli.

*Sfinansowano ze środków Ministra Kultury i
Dziedzictwa Narodowego
w ramach Programu Wieloletniego
NIEPODLEGŁA na lata 2017-2022*

**Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego**

niedolega

MEMORIA

PAMIEĆ • HISTORIA • EDUKACJA

memoria.auschwitz.org

WYDAWCA

Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau

REDAKTOR NACZELNY

Paweł Sawicki

SEKRETARZ REDAKCJI

Agnieszka Juskowiak-Sawicka

REDAKCJA

Bartosz Bartyzel
Imogen Dalziel
Marek Lach
Łukasz Lipiński

KONTAKT

memoria@auschwitz.org

POWERED BY JOOMAG